

Sociální práce s rodinou 8

PHDR. HANA PAZLAROVÁ PH.D

Co nás dnes čeká?

- SP s romskou rodinou
- Úvod do náhradní (rodinné) péče

Romská rodina ohrožená sociálním vyloučením

- Tradice diskriminace x internalizovaná méněcennost
- Dopad změn po roce 1989
- Chudoba, nezaměstnanost

Specifika romské rodiny

- Doznívá patriarchální tradice x ztráta role živitele
- Ženy jednají s úřady, starají se o provoz
- Nejstarší dcera pomocnice matky, příp. jí zastupuje
- Chlapci preferováni před děvčaty, požadavky nejsou rovnocenné, záleží na pořadí dětí, pohlaví, věku...
- Status rodiny se odvozuje od vnějších znaků (tzv. svačínový efekt)
- Péče o zdraví není propojena s aktuálními poznatky a systémem péče

- Děti jsou více zorientované ve finanční situaci rodiny, jsou zvyklé, že nejsou peníze x když jsou, očekávají splnění přání
- Vzdělání často nepředstavuje hodnotu
- Zapojení dětí do života dospělých x režim dne
- Méně autoritativní výchova x menší vliv v případě potíží
- Despekt a nedůvěra vůči většinové společnosti

Intervence v oblasti zaměstnání

- Doprovod při hledání zaměstnání a bydlení = prevence diskriminace
- Větší podniky obvykle diskriminují méně.
- Nelegální zaměstnávání – rizika

Intervence v oblasti financí

- Lichva, zadlužení
- tzv. úžernictví – násilná trestná činnost napojená na lichvu
- Věřitelé z místní komunity, často s vysokým sociálním statusem
- Pomoc s rozpočtem – finanční výhled je nesnadný
- Pomoc se získáním dávek

Intervence v oblasti bydlení

- Při ztrátě bydlení stěhování k příbuzným = ohrožení další rodiny
- Porušení podmínek nájemní smlouvy při nastěhování příbuzných – nadměrná spotřeba energií, nenahlášené osoby v bytě atd.

Podpora při výchově

- Dobrovolnické programy
- Asistenti pedagoga
- Přípravné třídy
- Kluby pro matky se školkou
- Prostředí pro učení v rodinách

Úvod do náhradní (rodinné) péče

Proč nemohou žít některé děti v rodině?

- Rodiče se nemohou o dítě starat.
- Rodiče se nechtějí o dítě starat.
- Rodiče se neumí o dítě starat.
- Děti nechtějí žít ve svojí rodině.

Kolik dětí v NRP je skutečných sirotků?

- Jaké možnosti nabízí současný systém dětem, které nemohou žít ve vlastní rodině?

Formy ústavní výchovy

- **DD pro děti do 3 let/Kojenecké ústavy (Dětská centra)**
 - ✦ Zdravotnické zařízení pro děti od narození do 3 let.
 - ✦ V resortu MZ.

Počet dětí v DD pro děti do 3 let

	Umístěno k 31.12.2012	Přijato	Z toho postižených	Z toho romských	Propuštěno	Propuštěno zpět do rodiny
Celkem⁺	1397	1932	720	446	1940	983
	Zdroj: UZIS					

Dětský domov (dále jen DD)

- ✦ Do DD mohou být umísťovány děti ve věku zpravidla od 3 do nejvýše 18 let, nebo do ukončení přípravy na povolání nejvýše do 26 let. Do dětského domova se rovněž umísťují nezletilé matky spolu s jejich dětmi.
- ✦ Účelem DD je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova.
- ✦ Základní organizační jednotkou jsou rodinné skupiny o 6-8 dětech.
- ✦ Jeden DD je tvořen 2-6 rodinnými skupinami.

Dětský domov se školou (dále jen DDŠ)

- ✦ Do dětského domova se školou mohou být umísťovány děti zpravidla od
- ✦ 6 let do ukončení povinné školní docházky.
- ✦ Účelem DDŠ je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které mají závažné poruchy chování, pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo mají nařízenou ochrannou výchovu. Tyto děti se převážně vzdělávají ve škole, která je součástí zařízení.
- ✦ Základní organizační jednotkou jsou rodinné skupiny o 5-8 dětech.
- ✦ Jeden DDŠ je tvořen 2-6 rodinnými skupinami.

Výchovný ústav (dále jen VÚ)

- ✦ VÚ pečuje o děti starší 15 let se závažnými poruchami chování, u nichž byla nařízena ústavní výchova nebo uložena ochranná výchova
- ✦ Do VÚ může být umístěno i dítě starší 12 let, má-li uloženu ochrannou výchovu, a v jeho chování se projevují tak závažné poruchy, že nemůže být umístěno v dětském domově se školou. Výjimečně, v případech zvláště závažných poruch chování, lze do VÚ umístit i dítě s nařízenou ústavní výchovou mladší 15 let.
- ✦ Výchovné ústavy se zřizují odděleně pro děti s nařízenou ústavní výchovou a uloženou ochrannou výchovou.
- ✦ Základní organizační jednotkou jsou výchovné skupiny 5-8 dětí.
- ✦ VÚ je tvořen 2-6 výchovnými skupinami.

Diagnostický ústav

- ✦ Na základě komplexního vyšetření, zdravotního stavu dětí a volné kapacity jednotlivých zařízení umísťuje děti do dětských domovů, dětských domovů se školou nebo výchovných ústavů.
- ✦ Pobyt v ústavu trvá zpravidla 8 týdnů.
- ✦ Diagnostické ústavy nebo výchovné skupiny diagnostických ústavů jsou členěny podle pohlaví nebo podle věku dítěte.
- ✦ Děti v diagnostickém ústavu žijí ve výchovných skupinách o 4-8 dětech.

- Kolik máme zařízení?

- **Více než 250!**

Počet dětí ve školských zařízeních

	Počet dětí	Z toho dívek
Dětský domov	4442	2077
Dětský domov se školou	713	166
Výchovný ústav	1269	391
Diagnostický ústav	517	221
Celkem	6941	2885

Středisko výchovné péče

- Ambulantně pobytové zařízení s důrazem na preventivní práci
- Dobrovolné pobyty hrazené rodiči
- Spolupráce s rodinou na řešení situace

Zařízení pro děti s postižením

- V resortu MPSV
- Podle zákona 108/2006 o sociálních službách
- Stacionáře a domovy

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (ZDVOP)

- Zřízeny zákonem 359/1999 o sociálně právní ochraně dětí.
- Umožňují emergentní umístění dětí v krizové situaci.

Silné stránky systému ústavní výchovy

- O děti je po materiální stránce dobře postaráno.
- Zařízení bývají kvalitně materiálně a technicky vybavená. Dochází k modernizaci a přestavbám budov.
- Díky systému ústavních zařízení nemáme vážnější potíže s „dětmi ulice“ (mimo relativně malého počtu dětí na útěku).

Slabé stránky

- Roztříštěnost
- Většina dětí trpí více či méně vážnými následky psychické deprivace vlivem dlouhodobé ústavní výchovy, které vyplývají ze samotné podstaty kolektivní výchovy.
- Ústavní výchovy bývá často dlouhodobým řešením a počet dětí v ústavní výchově stoupá.
- Místy horší dostupnost odborných služeb
- Nedostatek mužů mezi výchovnými pracovníky.
- Geografická poloha + špatná dopravní obslužnost

System NRP - osvojení

- Manželé či jednotlivci přijímají za vlastní dítě a mají k němu stejná práva a povinnosti jako biologičtí rodiče.
- Vzniká mezi nimi příbuzenský vztah se všemi právními i jinými důsledky.
- Dítě získává příjmení osvojitelů, je mu vystaven nový rodný list, ale údaje o biologických rodičích zůstávají zaznamenány v matrice.
- Osvojit lze pouze nezletilé dítě.
- Na rodinu vzniklou osvojením se nadále pohlíží jako na kteroukoliv jinou rodinu.
- O osvojení rozhoduje soud a před tímto rozhodnutím musí být dítě v péči budoucích osvojitelů nejméně 3 měsíce a to na jejich náklady.
- Osvojení může z vážných důvodů (s výjimkou nezrušitelného osvojení) zrušit pouze soud.

Druhy osvojení

- **Zrušitelné**

- ✦ Zrušitelně se osvojují děti mladší 1 roku
- ✦ Osvojitelem může být i jednotlivec

- **Nezrušitelné**

- ✦ Pro děti staršího 1 roku
- ✦ Osvojiteli musí být manželé.

- **Mezinárodní**

- ✦ Řešení pro děti, kterým se nepodaří nalézt náhradní rodinu v zemi původu.
- ✦ Upravena tzv. "Haagskou úmluvou" z roku 1993.
- ✦ V ČR vstoupila v platnost roku 2000.
- ✦ Funkci zprostředkovatele plní Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, který vede centrální registr.
- ✦ K osvojení do ciziny je potřeba souhlas Úřadu

Pěstounská péče

- Státem garantovaná forma náhradní rodinné péče, kdy je dítě svěřeno dočasně do péče jednotlivci nebo manželům.
- PP zaniká zletilostí dítěte (nevzniká příbuzenský vztah) příp. může být prodloužena pokud se dítě dále soustavně připravuje na budoucí povolání.
- Pěstoun zastupuje dítě pouze v běžných záležitostech, důležité věci rozhoduje zákonný zástupce.
- Rodičovská práva mohou být částečně či plně zachována.
- Pokud se pěstoun domnívá, že rozhodnutí rodiče není v nejlepším zájmu dítěte, může rozhodnutí rodiče přezkoumat soud a rozhodnout ve věci jinak.
- Stát přispívá na životní náklady dítěte a poskytuje pěstounům určitou odměnu.
- Poměrně nově lze dítě svěřit do pěstounské péče na přechodnou dobu.

Formy pěstounské péče

- ✦ Příbuzenská
- ✦ Cizí osoby = „klasická“ PP

Počet a struktura pěstounů

	Celkem	Prarodiče	Jiní příbuzní	Cizí
Počet pěstounů	11417	5640	1796	3822
Údaje k 31.12.2013		50 %	16 %	34 %
Zdroj:	Roční výkaz o	výkonu SPOD	za rok 2013	MPSV

- **Poručenství**

- Jestliže rodiče dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské zodpovědnosti, výkon jejich rodičovské zodpovědnosti byl pozastaven nebo nemají způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu, ustanoví soud dítěti **poručníka**, který ho bude vychovávat, zastupovat a spravovat jeho majetek místo jeho rodičů.
- Poručníkem je zpravidla ustanoven příbuzný nebo jiná blízká osoba, příp.orgán sociálně právní ochrany dětí.
- Výkon poručenství podléhá pravidelné kontrole soudem.

- **Opatrovnictví**

- V případě středu zájmů zákonného zástupce a dítěte stanoví soud jeho opatrovníka.
- Rozsah práv a povinností stanoví soud.
- Opatrovníkem může být orgán sociálně právní ochrany dětí.